

Asia: VN/13298/2019

Lausuntopyyntö työryhmän välimietinnöstä yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto koskien työryhmän välimietintöä yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamiseksi diaarinumero: VN/13298/2019

Työryhmän välimietinnössä ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1023 uudelleenjärjestelyistä ja maksukyvyttömyydestä niiltä osin kuin se koskee yrityssaneeraus- sekä muidenkin maksukyvyttömyysmenettelyiden tehostamista. Yrityksen saneerauksesta annetun lain lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia kolmeen muuhun lakiin tavoitteena saneerausmenettelyn sujuvoittaminen. Direktiivin III osastossa (veloista vapauttaminen ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskielto) mainittuja vaatimuksia ei vielä tässä yhteydessä ole esitetty täytäntöön pantaviksi.

Työryhmämietinnöstä suurin osa käsittelee direktiivin sisältöä ja siitä seuraavia muutostarpeita voimassa olevaan lainsäädäntöön. Muutostarpeita on mietinnössä tarkasteltu kattavasti. Käräjäoikeus ei ole havainnut, että jokin direktiivin vaatimus olisi tuossa tarkastelussa sivuutettu.

Helsingin käräjäoikeudesta on ollut edustus työryhmässä. Käräjäoikeudessa vallitsevat näkemykset ovat näin ollen tulleet jo tähän mennessä kattavasti esille valmistelutyössä. Sen vuoksi käräjäoikeus tyytyy tuomaan esiin vain seuraavan.

Varhaisesta saneerausmenettelystä

Mietinnössä ehdotetaan luotavaksi uusi vaihtoehtoinen direktiivin vaatimukset täyttävä saneerausmenettely uhkaavan maksukyvyttömyyden tilanteissa (varhainen saneerausmenettely). Siihen velallinen voisi hakeutua tilanteessa, jossa se ei vielä ole maksukyvytön, mutta on maksukyvyttömyyden uhkaama. Uhkaavana maksukyvyttömyytenä pidettäisiin ehdotuksen mukaan pidemmän aikavälin maksukyvyttömyysriskiä sillä edellytyksellä, että riskiarvio perustuu liiketaloudellisessa tarkastelussa hyväksytyihin lähtökohtiin ja periaatteisiin.

Nykyinenkin yrityksen saneeruksesta annettu laki mahdollistaa yrityssaneerauksen aloittamisen jo uhkaavan maksukyvyttömyyden vallitessa. Uhkaavaan maksukyvyttömyyteen perustuneita hakemuksia on käräjäoikeudessa ollut vähän. Lisäksi suurimmassa osassa käräjäoikeuteen nykyisin saapuvissa yrityssaneeraushakemuksista lähtökohdat ja periaatteet on yleensä valittu joistain muista kuin liiketaloudellisesti hyväksyttävistä näkökulmista.

Uudessa menettelyssä ratkaisuun vaikuttavina seikkoina tulee otettaviksi huomioon todennäköisyysarviot olosuhteista ja niiden kehityksestä maksukyvyttömyyden muodostumisessa. Maksukyvyttömyyden vaaran todennäköisyys, josta sisältyy määräyksiä ehdotuksen 4 b §:ään, ei tule olemaan käytännössä yksiselitteinen. Tuomioistuimille yrityssaneeraushakemuksissa ja sen liitteissä esitettävä taloudellinen informaatio on ollut hyvin kirjavaa ja jopa tilintarkastajien lausunnot sisältävät vain vähän lisätietoja hakijan taloudellisesta asemasta. Koska taloudellisen kehityksen ennustettavuus tunnetusti on jonkinlaista mielipidetiedettä, ollaan lainmuutoksen myötä luultavasti tilanteessa, jossa sellaista selvitystä, johon nojaten tuomioistuin voisi perustaa käsityksensä aidosti asiaan vaikuttavaan tosiasiatietoon, ei todellisuudessa ole olemassa. Siten työryhmän käsitys tulkintatilanteiden lisääntymisestä muuttuvan lainsäädännön myötä on oikeaan osunut.

Varhaiselle saneerausmenettelylle on 4 c §:ssä esitetty säädettäväksi vähemmän este- ja keskeyttämisperusteita kuin nykyuotoisessa saneerausmenettelyssä. Tälle direktiivistä johtuvalle asiantilalle ei ole kansallisella lainsäädännöllä tehtävissä mitään. Nähtäväksi jää, johtaako näiden perusteiden pienempi määrä siihen, että hakijat myös sen vuoksi pyrkivät varhaiseen saneerausmenettelyyn niissäkin tilanteissa, joihin sitä ei ole jo syntyneen maksukyvyttömyyden vuoksi tarkoitettu.

Direktiivi edellyttää selvittäjän määräämistä silloin, kun saneerausohjelma vahvistetaan yrityksen saneeruksesta annetun lain 54 §:n nojalla ilman kaikkien ryhmäenemmistöjen suostumusta. Hyödyt selvittäjästä saneeraushakemuksen käsittelyn tuossa vaiheessa jäävät kyllä pieniksi. Mikäli saneerausmenettely etenisi maksuohjelman hyväksymisvaiheeseen saakka ilman selvittäjää, tuntuisi tällainen velalliselle lisäkustannuksia aiheuttava sääntely, vaikka sen aiheuttama vaiva tuomioistuimelle rajoittuisi vain muodollisen määräyksen antamiseen selvittäjälle, tarpeettomalta. Sen vuoksi pakko tällaiseen säännökseen pitäisi pyrkiä poistamaan, jos ei muuten niin direktiiviä muuttamalla. Selvää on, ettei tuo keino ole nopeasti käytettävissä.

Työryhmän esityksessä todetaan direktiivin 5 artiklan 2 kohdan peruseriaatteeksi, että maksukyvyttömyysmenettelyssä selvittäjä määrätään vain tarvittaessa. Ehdotuksen 86 a §:n 8 kohdassa säädetään tuomioistuimen tehtäväksi huolehtia tiedoksiannoista ja äänestyselvityksen

laatimisesta siinä tapauksessa, että selvittäjää ei saneerausmenettelyyn määrätä. Vaikka tilanteet, joissa selvittäjää ei määrätä, todennäköisesti jäävät edelleen yksittäistapauksiksi, tarkoittaa sääntelyratkaisu direktiivin lähtökohdat huomioon ottaen tuomioistuimien työn lisääntymistä. Tämä seikka tulee ottaa huomioon voimavaroja saneerausmenettelyhakemuksien käsittelyyn arvioitaessa.

Esityksen 82 a §:n 2 momentissa on säädetty varhaisia saneerausmenettelyjä koskien mahdollisuudesta olla määräämättä selvittäjää. Kun otetaan huomioon esityksen 86 a §:n 8 kohtaan sisältyvä määräys tuomioistuimen velvollisuudesta huolehtia eräistä toimista selvittäjän sijasta tilanteissa, joissa selvittäjää ei ole määrätty, vaikuttaa hyvin epätodennäköiseltä, että tuomioistuin missään tilanteessa päätyisi olemaan määräämättä selvittäjää.

Esityksen 14 a §:n mukaan varhaisessa saneerausmenettelyssä tulee tuomioistuimen saneerausmenettelyn aloittamisesta päätettäessä päättää yrityksen saneerauksesta annetun lain 17 §:ssä tarkoitettujen maksu- ja vakuudenasettamiskiellon, 19 §:ssä tarkoitetun perintäkiellon, 21 §:ssä tarkoitetun ulosmittauksen sekä muiden täytäntöönpanotoimenpiteiden kiellon ja 23 §:ssä tarkoitetun turvaamistoimenpiteiden kiellon määräämisestä. Esityskohdan mukaan kiellot on määrättävä, jollei ole todennäköistä, että ne eivät ole tarpeen, ellei velallinen hakemuksessaan pyydä niiden määräämättä jättämistä. 14 f §:n mukaan myös varhaisessa saneerausmenettelyssä voidaan määrätä yrityssaneerauslain 22 §:n mukainen väliaikainen kielto jo ennen varhaisen saneerausmenettelyn alkamista.

Edellä on viitattu tuomioistuimeen saapuvien hakemuksien puutteellisuuteen. Todennäköisyyspäätelmiä hakijan taloudellisesta asemasta ei voi tehdä ennen kuin oikeanlaista informaatiota on toimitettu käräjäoikeudelle riittävä määrä. Koska selvästi yleisin syy hakea yrityssaneerausta on ollut pyrkimys perintä-, ulosmittaus- ja muidenkin kieltojen voimaan saattamiseen uhkaavan konkurssin tilanteessa, saattaisi paikallaan olla sellainen sinänsä itsestään selvä säännös, jonka mukaan tuomioistuimen ei miltei osin tarvitsisi ryhtyä tutkimaan hakemusta ennen kuin kaikki tarpeellinen esimerkiksi asetuksessa määritelty materiaali on toimitettu sen käyttöön. Nykyisellään todennäköisyyspäätelmät tuomioistuimeen saapuvien alustavien hakemusluonnosten perusteella eivät onnistu kuin poikkeustapauksissa.

Esityksen 14 d § sisältää määräyksiä yrityssaneerauslaissa säädeltyjen kieltojen kestosta varhaisessa saneerausmenettelyssä. Siinä tarkoitettujen kieltojen määräaikaisuus johtuu direktiivin 6 artiklasta ja eräistä johdanto-osan kappaleista. Määräaikaisuuden on katsottu kannustavan aktiiviseen toimintaan.

Hakijan kaikinainen kannustus on kannatettavaa. Voidaan kuitenkin todeta, että kannustavat tai oikeammin patistavat säännökset olisivat yhtä paljon tai jopa enemmän paikallaan myös perusmuotoista saneerausmenettelyä haettaessa, jolloin maksukyvyttömyys on jo käsillä eikä vain uhkaamassa, ja vaara toiminnan pikaisesta päättymisestä todellinen.

Kieltojen kestoksi on kaavailtu kolme kuukautta ja jatkettuna 12 kuukautta. Kolmen kuukauden kieltoaika on niin lyhyt, että todennäköisyys jatkon hakemiselle kieltojen keston tulee olemaan suuri. Siitä aiheutuva lisätyö on otettava huomioon tuomioistuimien yrityssaneeraushakemuksien käsittelyyn tarvitsemia voimavaroja arvioitaessa.

Selvittäjien ja pesänhoitajien selvitys kokemuksestaan

Mietinnössä esitetään, että tuomioistuimen mahdollisuuksia arvioida konkurssipesän pesänhoitajaksi tai yrityssaneerauksen selvittäjäksi ehdotettujen henkilöiden kokemusta, asiantuntemusta ja kykyä parannetaan muuttamalla lakia (konkurssilaki 8 luku 5 § ja laki yrityksen saneerauksesta 83 §) niin, että esitetyn henkilön on liitettävä suostumukseensa selvitys kokemuksestaan, asiantuntemuksestaan ja kyvystään toimia kyseisen konkurssipesän pesänhoitajana tai yrityssaneerauksen selvittäjänä. Mietinnössä on todettu, että tällainen muutos voi helpottaa tuomioistuimen harkintaa valintatilanteessa.

Käräjäoikeuden mielestä on ennakoitavissa, että eri toimijoiden itse edellisessä kappaleessa tarkoitetuista seikoista antamat selvitykset tulevat laadultaan vaihtelemaan suuresti. Keskenään vertailukelpoisten tietojen saaminen yksinomaan ehdotettujen henkilöiden omien selvitysten perusteella voi näin yleisluonteisen määräyksen perusteella osoittautua toivottua harvinaisemmaksi. Sen vuoksi mietinnössä mainittu kelpoisuusehdot täyttävistä henkilöistä luotava erillinen rekisteri, johon merkityt henkilöt ovat määrättävissä konkurssissa pesänhoitajaksi tai selvittäjäksi yrityssaneerausmenettelyssä taikka yksityishenkilön velkajärjestelyssä, on käräjäoikeuden mielestä kannatettava.

Käräjäoikeus toteaa, että selvittäjiksi tai pesänhoitajiksi määrätyt henkilöt ovat valtaosin hoitaneet tehtävänsä moitteettomasti. Suurempi ongelma tuomioistuimen näkökulmasta on ollut hakemusten tekemisessä ennen niiden tuomioistuimeen toimittamista apuaan tarjoavat erinäiset palveluntuottajat, jotka laativat lähes vakiomuotoisia hakemuksia yrityksen tilanteesta tai toimialasta riippumatta. Hakemukset ovat lisäksi olleet usein hyvin puutteellisia, joten jotain olisi tehtävä, jotta hakemukset saataisiin tuomioistuimeen edes hiukan valmiimpina. Tällaiset hakemukset tulevat myös ainakin keskimääräistä useammin hylätyiksi ja näin ollen aiheuttavat ainoastaan velallisille tarpeettomia kustannuksia. Kyseisten toimijoiden tunnistaminen ja rajaaminen pois markkinoilta saattaisi olla maksuvaikeuksiin ajautuneiden yritysten kannalta paljon hyödyllisempää kuin pelkkien kelpoisiksi tunnistettujen selvittäjien rekisteröiminen olkoonkin, että perusoikeutena vallitseva elinkeinovapaus saattaa tehdä tällaiseen tähtäävien toimien toteuttamisen hankalaksi. Seikka kannattaa kuitenkin pitää mielessä siinä vaiheessa, kun kansallisista syistä johtuvia tarpeita muuttaa lainsäädäntö jatkossa arvioidaan.

Sopimusehtojen ja muiden sitoumusten mitättömyyssääntelystä sekä konsernitilistä

Lakiin yrityksen saneerauksesta ehdotetaan lisättäväksi säännös (15 §) saneerauksen varalta laadittujen sopimusehtojen sekä muiden sitoumusten, järjestelyjen ja toimenpiteiden

pätemättömyydestä. Lisäys on ymmärrettävä direktiivistä seuraavien vaatimusten vuoksi. Käytännössä tällaisia sopimusehtoja tai järjestelyjä ei liene havaittu.

Konsernitiliä koskeva sääntely esityksen 18:n § 2 momentissa seuraa direktiivin vaatimuksista. Käytännön saneerausmenettelyissä konsernitiliin liittyneet ongelmat ovat käräjäoikeuden tiedon mukaan tulleet harvoin esiin.

Muihin lakeihin esitetystä muutoksista

Toimivalta päättää yrityssaneeraushakemuksen tekemisestä osakeyhtiössä (osakeyhtiölaki 20 luku 24 §) ja osuuskunnassa (osuuskuntalaki 23 luku 24 §) ehdotetaan siirrettäväksi yhtiökokoukselta tai osuuskunnan kokoukselta ensisijaisesti näiden toimijoiden hallituksille. Tämä muutos on kannatettava ja oletettavasti auttaa uudistukselle asetetun menettelyn sujuvoittamistavoitteen saavuttamista. Varsin usein yrityssaneerausta on lähdetty nykytilanteessa hakemaan osakeyhtiön hallituksen päätöksen perusteella, ja vaikka yhtiökokouksen päätös asiasta on voimassa olevan lainkin mukaan mahdollista tehdä hakemuksen jättämisen jälkeen, on tästä tilanteesta välillä aiheutunut hakijoille yllätyksiä ja hakemuksen käsittelyn alkuvaiheen hidastumista.

Konkurssilain 8 luvun 5 §:ään esitetystä muutoksesta on lausuttu edellä.

Vaikutuksista työmäärään

Mietinnössä on katsottu, että yrityssaneeraushakemusten määrä tulee todennäköisesti kasvamaan, mutta syyt siihen liittyvät vain vähäisessä määrin esityksessä ehdotettuihin toimiin. Tämän on päätelty johtavan siihen, ettei esityksellä olisi vaikutusta esimerkiksi tuomioistuinten määrärahatarpeeseen.

Mietinnössä esitetty johtopäätös on virheellinen. On pelättävissä, että varsinkin varhaista saneerausmenettelyä tullaan hakemaan runsaasti etenkin siinä vaiheessa, kun sääntely on tuoretta ja oikeuskäytännössäkin ehkä esiintyy tavallista suurempaa vaihtelua, koska uhkaavan maksukyvyttömyyden määritelmä jää esityksessä kovin avoimeksi.

Nurmi Tuomas
Helsingin käräjäoikeus

Inkinen Jaana
Helsingin kärjäoikeus